

találtak, restauráltak és megfejtettek

a szegedi alsóvárosi ferences kolostorban

Az ismeretlen magyar barokk nyomában

(A Délmagyarország munkatársától) A barokk-kor, Európa művelődéstörténetében a renaissance és a klasszicizmus közé eső 2 évszázad. Az 1550—1780 közötti időből kevés maradt, mit nemzeti művészetünk fejlesztésére fordíthattunk. Az országnak a török uralomtól mentes vidékein sem található művészi élet. Nem volt állandó udvartartás, művészi centrum, kellemetlen és veszélyes a török szomszédság, nem volt kedvező az építő munkára. A török uralom után annál nagyobb mértékben indult meg az építkezés. Külföldi építésszek, főleg osztrákok és osztrákolaszok özönlöttek az országba. Munkájuk bőven volt: az elpusztult székesegyházakat, a szerzetesrendek templomait, nagyuri kastélyokat kellett újraépíteni. Ezek a külföldi mesterek, dacára óriás tömegű megrendeléseiknek, amikkel elárasztották őket; hazánkban mindvégig idegenek maradtak. Állandó műhelyeket nem tartottak fenn, magyarokat pedig véletlenül sem vontak körükbe. Barokk építészettünk ezért nem is lehetett magyar, hisz nem ment át a magyar szellem átforgaló és formát adó tüzein. A stílust, az osztrák barokkot kézen hozták s minden keveredéstől mentesen alkalmazták. A szobrászat terén sem kedvezőbb a helyzet.

Barokk festészet

A korai barokk idejéből nem ismerünk magyar művészt. Az elsők, kikről tud művészettörténetünk, a 17-ik század első felében élnek. Privigyey János Angliában, Spanyolországban, Spiltinger János Münchenben és Velencében, Bogdány Jakab Amsterdamban, Londonban, Kupeczky János Olaszországban és Nürnbergben dolgozott. Ha ezek a művészeink vállalniak volna nemzetünk adta kemény sorsot s nem vaktotta volna el őket a külföldi érvényesülési lehetőség reménye, úgy minden bizonnyal kiépült volna hazánkban európai viszonylatban is versenyképes magyar barokkfestészet. Ebben az időben egyedül II. Rákóczi Ferenc fejedelem udvarában dolgozott magyar művész: Mányóky Adám.

Mint építészettünkben és szobrászatunkban, úgy festészetünkben is osztrák mesterek kiviteleztek mindazt a munkát, amelyet az újraépítendő, vagy új templomok, kolostorok festéséi, művészi felszerelése adtak. A magyar egyháznagyok, főurak Bécsből hívtak be művészeket. Ezekről a bécsi mesterekről a művészettörténet akkép nyilatkozik, hogy bár virtuozai voltak művészetüknek, mégis távol álltak érték dolgában e kornak legnagyobb mestereitől. Mivel munkálkodásuk pusztán átmeneti, hatásuk sem volt. Hogy csupán a kiválóbbakat említsük: Paul Troger Győrött, Johan Kracker Egerben, Anton Maulberts Sümegen nagyméretű falkép-kompozíciókon dolgoztak, akiknek korbeli újszerűsége, hazánkban két évszázados művészi pauzája, szükségszerűen vonzotta azokat a hazai művésztelenségeket, kik a haladás lehetőségeit — a nyugati művészcentrumoktól való nagy távolság miatt is — bennük látták. Kracker és Dorfmeister életének nagyrészt hazánkban töltötte, lehetetlen, hogy bíruék, tehetséguék és tudásuk ne lett volna iskolai alapító erejű.

Magyar barokk festő a szegedi alsóvárosi rendházban

A szegedi ferencrendiek kolostorában dolgozó Parobek Alajos festőművésznek volt az ötlete, hogy régi raktárakban böngészve, elfelejtett, részben tönkrement, de roncsaiban is érdekes festményeket analizáljon és azokat agnoszkálja. Egy lépés csupán, amit a magyar barokkfestészet nyomrálátásában Parobek mester megtett, de a nyom olyan természetű, melyet érdemes továbbkövetni.

P. Schneider Vencel rendtartományi tanácsos, a magyarországi ferences provincia művészeti tanácsadója, az alsóvárosi plébánia taglalkörű, művészi intelligenciájával rendelkező plébánosa egy porlepte öreg helyiségből előhalszott néhány foszladozó, vastag piszokrétegtől takart képet. A képeknek fakult, alig látható részeiből összegejtette a művészi értéket. Parobek mesterrel összefogott, hogy a képek rejtett kincsét feltárják, megmentik a pusztulástól és szakszerű restaurálással életre hívják. Parobek munkálkodása meghozta a talán nem is várt eredményeket.

Az első nyom

Az első kép kb. 40x60-as formátumban, vászon-

BUTOR

fényezett és festett hálszobák, színes kombinált és konyhabutorok, elsőrendű butorok első áron. Nagy raktár BLASKOVITS butorüzlet. Tábor-utca 5 sz. adóhivatal mellett.

ra festve, lassan bontakozik ki. Hidek szürkék, tüzös zöldbe játszó kékek tűnnek elő, majd finoman kezelt Madonnan arc-alak s a barokk jellegzetes angyalai. Végre előtűnik van az egész kompozíció: Mária megdicsőülése. A Boldogságos Szűz s lebegő angyalalak között. A képet vörös bolus alapra festették, ez a barokk festészetének jellegzetessége. Az uralkodó szín a csodálatosan szép indigó, amit a barokk ősidóktól örökölve használtak. A kép alsó felén margó van, rajta latin mondat. A kép tiszta, jól áttekinthető minden részlete. Most már a kutató munka következik, mely megállapítja, hogy ki volt a kép mestere és melyik időből való. A kompozíció felépítéséből, az alakok mozgásából; a kép stílusából látható a barokk ízlés, ecsetkezeléséből, vonalvezetéséből, nem kevésbé színharmóniájából a bécsi iskola következtethetünk. A kévelmes kutató talán megelégedne ennyivel.

Anagramma és daktilosztopia

Osztrák festőt találnának többet is, akinek stílusára a képnél emlékeztetnek, de bizonyosságot akarnak szerezni a festő személyéről. A kép remaqueján latin mondat szerepel, mégpedig szokatlanul különösen írva. A nagybetűk rendszertelenül váltakoznak kisebb méretű betűkkel, piros és kék színekben. A szöveg s írási módja a következő:

SCIN GIT VIRGO POLOS FAMVLANTIBVS
ASTRIS

A nagy formátumu betűk pirossal vannak festve, a kicsinyek kékkel.

P. Schneider Vencel és Parobek mester csodálkozva olvasgatják s értelmét keresik a nagybetűk rapszodikus ismétlődéseinek. A látszólagos rendszertelenség mögött anagrammot sejtettek s most már ezt a nyomot követik. Végre is szorgalmas munkájuk sikerrel jár. A betűk elhelyezkedéséből az évszámok kibetűzése tűnik egyszerűbbnek. Természetesen latin számjegyeket tételeznek fel és a számok közül a legmagasabb értékűvel kezdik. Az M egyenlő 1000-el, tehát:

M	1000
D	500
C	100
L	50
L	50
I	1
I	1
VI	6
VI	6
VI	6
V	5
I	1
V	5
I	1
	1732

Ezek szerint az évszám 1732, a kép egész megjelölésével egyezik is. A stílusból vont következtetések fedik a kapott eredményt. Most következik a talány nehezebb része, a név kibetűzése. Ennek nagy segítségére szolgál a számokhoz fel nem használt két pirosra festett nagybetű, az »S« és az »F«. Ha a két betűt kezdőbetűknek tételezték fel, úgy a műtörténet segítségével már meg is közelítették az eredményt. Barokk korabeli művész, akinél az S. F. kezdőbetű: Sigismundus Falussi! Néhány kisbetű felhasználatlan marad ugyan, de ugylátszik a művész nem törekedett tökéletes anagrammára. Falussi Zsigmondot ismeri a műtörténelem, de csupán pár önálló művéről tudunk, kompozíciót tőle nem ismerünk. Falussi technikájából arra következtethetünk, hogy gyakorlott mestere volt az egyházművészetnek s bizonyára nem egyetlen műve ez, amit Vencel atya és Parobek mester szerencsésen megtalált s agnoszkált. Ime a nyom, amelyen el lehet indulni. Kolostorok, templomok raktári homályából biztosan előkerül Falussi Zsigmondnak több, talán jelentősebb alkotása is. A nyomravezetésben nagyszerű adattal szolgál ez a kép. Az anagramma utolsó 2 betűjénél, »Is«-nél szépen kirajzolódott hüvelyknyomatot találunk, ami egyszerű nagyítóval is jól kivehető. Tekintve, hogy az a még meg nem száradt kép festékanyagába nyomódott, biztosra vehető, hogy a művésztől származik. Egyébként könnyűszerrel bizonyítható, ha ugyancsak a zárdában található Falussi festette másolásokkal daktilosztopiailag egybevetjük. (A rendház muzeumában 13 Falussi kópia van.) Mivel a képzőművészeti nyilvnyomat vizsgálata ma már tudomány, elképzelhető ennek a hüvelyknyomnak a nyomra követése.

4 százalékkal kamatozó

Erdélyi nyeremény-kölcsönök

a legkisebb összegben is a

SZEGEDI KERESKEDELMI ÉS IPARBANK-nál

jegyezhető bármikor

P 1.000.000.— összegig terjedő nyereményekkel.

1005, 2376 és 2852. számú telefonainkon szívesen adunk felvilágosítást.

Ujabb kutatások

P. Schneider Vencelt az elért eredmény továbbkutatásra ösztönözte. Céljaul tüzte ki, hogy a vidéki kolostorok képzőművészeti régiségeit végigkutatja és a rendházak »Historia Domus«-ában keres újabb nyomokat.

A rendház egyik raktárából került elő egy nagyméretű Mária kompozíció, olyan rossz állapotban, hogy annak mintegy negyedet, már nem is lehetett megmenteni. A vászon teljesen szétfeszült és csak a kép olajfestékanyaga tartotta az egészet egy, ahogy egybe. Parobek a még megmenthető részt lekotította, hogy további restaurálásra alkalmas legyen, felületet tisztítással láthatóvá tette a kompozíciót. Az érdekes, valaha ol-tárkép a Boldogságos Szűz Anyát ábrázolja. A 18-ik század eleje körül készült. A Madonna finom olaszos festéséből »Vivarini«-iskolára lehet következtetni. Eddig nem volt megállapítható a mű szerzője. Elképzelhető, hogy festője magyar volt, ki pár évszázaddal később Vivarini hatása alatt dolgozott.

Érdekes, elfelejtett öreg kép, amely ugyancsak a szegedi zárda raktárából került elő, egy nagyméretű ol-tárkép, mely Szent Antal ábrázolja Krisztussal és Máriával. Parobek kolostori műhelyében várja a restaurálást. A kép, a tágas műhelyhelyiség padlójára terítve a tisztán világitó arerésszel misztikus képhatást mutat. Megkértem a mestert, hogy ha felületesen is, tisztítsa meg az alakok arc részét, hogy a következtetésekben tovább juthassunk. Rövid munka után előtűnik a Madonna arc, amely tipikusan magyar. A kép alsó részén feljegyzés van, a következő szöveggel: »Újjáfesté N. K. 1886«.

A restaurálás feladata, hogy megállapítsa: mennyire befolyásolta az »újjáfestés« az eredeti képet. Az említett felirással kb. megegyező írással a kép centrumában foliáns van, amelyet Mária nyújt Szent Antalnak a következő szöveggel: »Teljes buesue. Ez az írás, a foliáns hajlatához nem alkalmazkodva, síkszerűen fekszik a képen, annak összhatását károsan befolyásolja; miből megállapítható, hogy ez a festő nem volt avatott és semmiesetre sem lehetett a mű szerzője. Ezek szerint a kompozíció arcait, reméljük a további munka folyamán a többi is korábbi restaurálástól mentesnek: eredetinek tételezhetjük fel. Határozottan kiforrott munkáról van szó; az alakok magyaros festett típusai, magyar művész munkájára enged következtetni. Feltehető talán az is, hogy magyar modellekről festette valami osztrák mester.

Ezért találjuk nagy horderejűnek a Falussi-kép körül elért eredményeket, mert hasonló mélyreható, esetleg daktilosztopikus kutatások fényl deríthetnek úgy erre, mint sok más ismeretlen kép eredetére. Mivel hazánkbeli barokk festők jelentős munkákkal oly esekély számban találhatók, már kulturtörténeti szempontból is minden fáradságot megérdemel, hogy a rendelkezésünkre álló dus anyagból kutató munkát végezzünk.

Temesváry József

Express tehertaxi

== Bittera Antal ==

Kölcsey u. 10.

Telefon: 27-49